

คำนำ

“เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มานานกว่า 25 ปี เกี่ยวกับแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของ ประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง มีเป้าหมายหลักเพื่อสร้าง เครื่องมือเรียนรู้ให้มีการนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นกรอบความคิด เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ตลอดจนเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของคนไทย ทุกภาคส่วนด้วยความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อให้ประชาชนทุกคนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสม และปลูกฝังปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐาน ความพอเพียง การขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง เป็นการเสริมพลังให้ ประเทศไทยสามารถพัฒนาไปได้อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ด้วย การสร้างฐานรากทางเศรษฐกิจและสังคมให้เข้มแข็งรักษาความสมดุล ของทุนและทรัพยากรในมิติต่างๆ ทำให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเท่าทัน และนำไปสู่ความอยู่เย็นเป็นสุข ของประชาชนชาวไทย

“บันทึก...ความพอเพียง” เป็นประสบการณ์ที่ผู้เขียนได้มีโอกาส รับรู้และสัมผัสกับงานหรือกิจกรรมที่บุคคล ชุมชน องค์กร นำไปเป็น แนวคิดและปฏิบัติ หากได้รับการเผยแพร่คงจะเป็นประโยชน์ไม่มาก ก็น้อยในการสร้างความรู้ความเข้าใจหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันจะนำไปสู่การขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมต่อไป

(นายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ)

รองผู้จัดการ

ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

สารบัญ

...บริบทแห่งความพอเพียง

1	เดินตามทางแห่งความ “พอ”	6
2	แก่นแท้แห่งความพอเพียง	10
3	รู้จักคำว่า “พอ”	14
4	เดินที่ละก้าว กินข้าวที่ละคำ	18
5	บันได 3 ขั้นแห่งการพัฒนา	22
6	เข้าใจความต่าง สร้างทางสู่ความสำเร็จ	26
7	รู้ใจตนพ้นความทุกข์	32
8	พัฒนาคนบนความเข้าใจ	38
9	“พอเพียง” พุดได้ ทำได้	42
10	คุณธรรมนำความรู้	50
11	วางแผนชีวิต พิชิตความจน	56

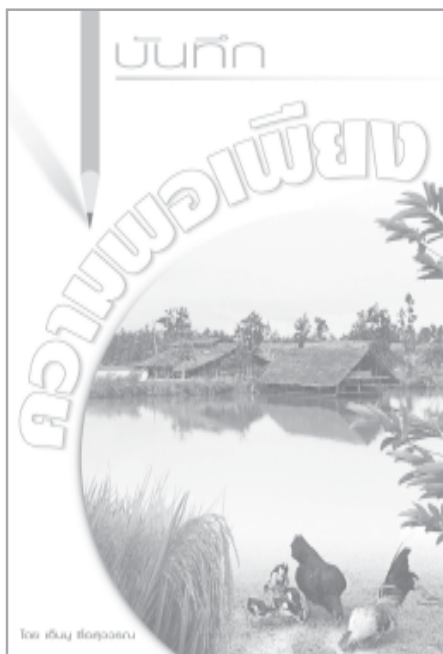
...เคล็ดลับของความพอเพียง

12	สุขแท้แค่รู้ “พอ”	62
13	เปลี่ยนความคิด ผลิตความรู้	66
14	มรดกความคิด อ.จำเนียร สาระนาถ	72
15	วิถีแห่งความสุขที่ยั่งยืน	78
16	รู้ตน พึ่งตน บนความเข้าใจ	84
17	แผนชุมชน...แผนชีวิตที่รู้เท่าทัน	88
18	ความยากจนกับการบูรณาการ	92
19	ห้องเที่ยวชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน	96

20	ภูมิปัญญาต้นกล้าแห่งความยั่งยืน	102
21	คิดใหม่ ทำใหม่ รู้เข้าใจในความพอเพียง	108
22	ธ.ก.ส. ร่วมปลูกต้นไม้ในใจคน	116
23	ห้องเที่ยวยั่งยืน พลิกฟื้นชุมชน	124
24	อาหารไทย คุณค่าแห่งความเป็นไทย	130
25	เกษตรกรพันธุ์ใหม่ต้องมีใจใฝ่รู้	136
26	สร้างสุขยั่งยืน บนพื้นฐานความพอเพียง	144
27	เกษตรอินทรีย์ วิถีพอเพียง	152
28	ค้นคิด พัฒนา เพิ่มมูลค่าเกษตรไทย	156
29	ปากพูน ชุมชนแห่งการริเริ่มทางปัญญา	160
30	สังคมอุดมความ “สุข”	168

...สายตาโลกแห่งความพอเพียง

31	ดัชนีความสุขบนดินแดนเทือกเขาหิมาลัย	176
32	GNH แนวคิดและประสบการณ์จากภูฏาน	184
33	บทพิสูจน์ความสำเร็จหมายเลข 8	192
34	วิวัฒนาการแดนมังกร	198
35	เรียนรู้ความพอเพียงผ่านองค์กร...กรณีศึกษา	206
36	ความต่างระหว่างบุญนิยมและทุนนิยม	212
37	พอเพียงระดับมหภาค	218
38	รหัสพัฒนาใหม่ เมื่อโลกต้องเปลี่ยนแปลง	224
39	GCK รหัสพัฒนาใหม่สู่วิถีพอเพียง	232
40	พัฒนาบนทางสายกลาง	238
41	เพื่อสังคมอยู่เย็นเป็นสุข	244

...บริบทแห่งความพอเพียง

1

เดินตามทางห่วงความ “พอ”

เมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2548 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) และสมาคมสินเชื่อกเกษตรภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (APRACA) ได้ร่วมทูลเกล้าฯ ถวายรวงข้าวทองคำแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อเป็นของที่ระลึกเฉลิมพระเกียรติสำหรับพระองค์ที่ทรงนำชนบทให้พัฒนา โดยทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทาง

การดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจและภายหลังที่ทรงเน้นย้ำแนวทางแก้ไขให้รอดพ้นและดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ด้วยปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง”

ธ.ก.ส. ในฐานะสถาบันการเงินเพื่อพัฒนาชนบท ซึ่งมีเครือข่ายดำเนินงานทั่วประเทศและเกี่ยวข้องกับเกษตรกรมากกว่า 5 ล้านครัวเรือน รวมทั้งพนักงาน ธ.ก.ส. ประมาณ 13,000 คน จึงเป็นการสมควรอย่างยิ่งที่จะได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินงานของธนาคาร และร่วมชี้แนะแนวทางดังกล่าวสู่พี่น้องเกษตรกร โดยมีพนักงาน ธ.ก.ส. ที่ยึดถือแนวคิดนี้เป็นแนวปฏิบัติด้วยความคู่ไปพร้อมกับเกษตรกรลูกค้า

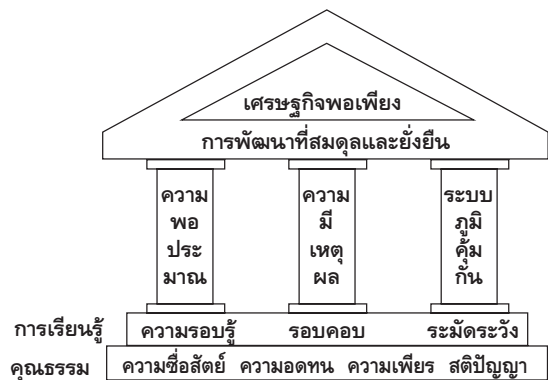
ในปัจจุบันมีประชาชนจำนวนมากที่มักมีคำถามและข้อสงสัยหลายประเด็น เช่น การกระทำอย่างไรจึงจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียง ควรจะเริ่มต้นจากอะไร จะประยุกต์ใช้ในสังคมแต่ละระดับ เช่น รายบุคคล ชุมชน และสังคมรวมทั้งรัฐบาลได้อย่างไร ใช้ได้กับคนทุกวัยและทุกศาสนาหรือไม่ คำถามต่างๆ เหล่านี้ไม่ค่อยจะมีคำอธิบายหรือข้อชี้แจงที่ชัดเจนแพร่หลาย ผู้เขียนมีโอกาสเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อหลายเดือนก่อน จึงได้รับมติที่ประชุมว่า ธ.ก.ส. ซึ่งมีพนักงานจำนวนมากอยู่ในพื้นที่และใกล้ชิดกับชาวบ้านน่าจะเป็นสื่อที่ดีในการตอบชี้แจงคำถามดังกล่าวได้ ประกอบกับแนวทางพัฒนาอบรมลูกค้าที่ ธ.ก.ส. กำลังดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เช่น หลักสูตรสัจธรรมชีวิต โรงเรียนเกษตรกรอินทรีย์ โรงเรียนทำกินทำใช้ โครงการจัดทำแผนชุมชน และธนาคารชุมชน ล้วนแต่เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว

ก่อนอื่นทุกคนควรมีความรู้ความเข้าใจว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร องค์ประกอบหลักของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไร เพื่อให้สามารถใช้ประยุกต์ในการตอบคำถามต่างๆ ได้ และนำแนวคิดหลักเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อไป

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และระบบภูมิคุ้มกันต่อผลกระทบใดๆ จากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน

ขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต มีความรอบรู้ที่เหมาะสม และดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา เพื่อให้สมดุลและพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้ อาจเขียนเป็นภาพได้ดังนี้

ตัวอย่างกิจกรรมในหมู่บ้านเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง จากรายงานผลการวิจัยโครงการเชื่อมเครือข่ายหน่วยงานเพื่อประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือนและชุมชน (โดยมูลนิธิชุมชนท้องถิ่นพัฒนา) สรุปได้ดังนี้

ก. ความพอประมาณ

1. ปลูกข้าวไว้บริโภคในครัวเรือน เลี้ยงสัตว์เป็นอาหาร
2. มีกลุ่มอาชีพ มีการแปรรูปเพื่อถนอมอาหาร
3. ทำเกษตรธรรมชาติ ปลูกผักปลอดสารพิษ
4. ทำกิจกรรมโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยชีวภาพ
5. มีวิสาหกิจชุมชน
6. ปลูกพืชเสริมรายได้ หลังเก็บเกี่ยวพืชหลัก
7. มีค่านิยมพอประมาณ ลด ละ เลิกอบายมุข

ข. ความมีเหตุผล

1. มีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
2. จัดชุมชนท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
3. มีร้านค้าชุมชนและปั้มน้ำมัน
4. ปลูกพืชผักเพื่อลดรายจ่าย
5. รักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นบ้าน

ค. มีภูมิคุ้มกัน

1. ทำเกษตรกรรมผสมผสาน
2. มีวิถีชีวิตตามหลักศาสนา
3. มีระบบสวัสดิการชุมชน
4. มีป่าชุมชน

ง. เงื่อนไขการเรียนรู้

1. มีแผนชุมชน
2. มีศูนย์การเรียนรู้
3. มีการศึกษาดูงาน
4. มีสภาผู้นำ
5. สืบทอดวัฒนธรรม

จ. เงื่อนไขคุณธรรม

1. ใช้ศาสนานำชีวิต
2. ยึดมั่นในประเพณีอันดีงาม
3. ส่งเสริมให้เด็กเรียนศาสนา

หลักการแนวคิดและตัวอย่างกิจกรรมข้างต้น เชื่อมั่นว่าจะช่วยให้อุทิศทุกท่านมีความเข้าใจและสามารถนำไปถ่ายทอดให้เกษตรกรและประชาชนทั่วไปทราบเพื่อน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การปฏิบัติได้มากยิ่งขึ้น

2

แก่นแท้แห่งความพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียงเชื่อมโยงกับความเป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างไร?” และ “เศรษฐกิจพอเพียงส่งเสริมให้ผลิตเพื่อบริโภคเองเท่านั้น แต่ไม่ส่งเสริมการผลิตเพื่อค้าขาย ใช่หรือไม่?” รวมทั้ง “เราจะต้องเลิกค้าขายกับภายนอกใช่หรือไม่?” เป็นอีกคำถามหนึ่งที่คนจำนวนมากต้องการคำอธิบาย

ท่านที่ทำงานด้านพัฒนาชุมชนเข้มแข็ง คงจะทราบกันดีว่าชุมชนเข้มแข็ง คือ ชุมชนที่มีจิตสำนึกสาธารณะ มีความเอื้ออาทร มีผู้นำที่ดี มีคุณธรรม รู้จักวิเคราะห์ข้อมูลของตน มีกระบวนการเรียนรู้ สามารถพัฒนากิจกรรมตามศักยภาพชุมชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและมีกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ดังนั้น ชุมชนเข้มแข็งจึงเป็นชุมชนที่เข้มแข็งด้านความคิดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐาน การพึ่งตนเองให้ได้ก่อน และคิดแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตลอดจนตั้งอยู่บนเหตุผลและความสมดุลของแต่ละชุมชน

จึงเห็นได้ว่า แนวทางการพัฒนาชุมชนเข้มแข็งสอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เมื่อมีการประยุกต์ใช้ในระดับครอบครัวและชุมชน ย่อมส่งเสริมการดำเนินชีวิตครอบครัวและชุมชนให้พอกินพอใช้ เป็นพื้นฐานโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น และผู้ที่พึ่งตนเองได้ย่อมสามารถสร้างความเจริญให้แก่ชุมชนและสังคมได้ ซึ่งจะนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็งและการพัฒนาที่สมดุล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาตามแนวทฤษฎีใหม่ ขั้นที่ 1 คือ การพึ่งตนเอง โดยเริ่มจากครอบครัว ขั้นที่ 2 คือการพึ่งกันและกัน โดยการรวมกลุ่มในชุมชน และขั้นที่ 3 คือ การขยายผล

เป็นเครือข่ายธุรกิจที่พัฒนาในชุมชนโดยร่วมมือกับสถาบันภายนอก

“อันนี้ เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัว จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่า ในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่าง ที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...” (4 ธันวาคม 2540)

จากพระราชดำรัสข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวทางพัฒนาการเกษตร ในชนบท ทรงเน้นให้มีความพอเพียง พอกินพอใช้เพื่อเป็นทางเลือกในการดำรงชีวิตของเกษตรกรแทนการมุ่งทำเพื่อการค้าอย่างเดียว ซึ่งทำให้มีความเสี่ยงมากจากความผันผวนของปัจจัยภายนอกต่างๆ

เกษตรทฤษฎีใหม่ จึงให้แง่คิดและแนวทางปฏิบัติอย่างเป็นขั้นตอน เกี่ยวกับการปลูกข้าว การผลิตอาหารเพื่อตนเอง การใช้เวลาที่ดินและแรงงานส่วนที่เหลือไปผลิตเพื่อขาย ซึ่งส่งเสริมให้ค้าขายได้ตามศักยภาพและสภาพแวดล้อมของแต่ละแห่ง โดยต้องระวังไม่ให้เสี่ยงมากเกินไป หลังจากนั้น ก็พร้อมจะพัฒนาไปสู่ขั้นต่อไป คือ การรวมกลุ่มกัน เพื่อประกอบกิจกรรมอื่นๆ หรือการผลิตเพื่อการค้าขาย ตัวอย่างเช่น

การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเบื้องต้น อาจขายผลผลิตที่เหลือจากบริโภคภายในหรือร่วมมือกันผลิตสินค้าอื่นๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในชุมชน หรือขายนอกชุมชนเพื่อเพิ่มรายได้ ตลอดจน รวมกลุ่มกันเพื่อสร้างประโยชน์ เพื่อส่วนรวมด้านสวัสดิการชุมชน เป็นต้น ขั้นสุดท้าย คือ การสร้างความร่วมมือกับแหล่งเงินทุนและสถาบันภายนอก เพื่อสนับสนุนด้านการลงทุนขยายธุรกิจและการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยรวม

อย่างไรก็ตาม ควรเข้าใจให้ถ่องแท้ว่า การพัฒนาตามแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้สนับสนุนการปิดประเทศ หรือหันหลังให้กับ กระแสโลก แต่ให้พิจารณาประเด็นต่างๆ ในภาพรวมและใช้ประโยชน์ จากโลกาภิวัตน์อย่างชาญฉลาด รู้เท่าทัน รู้จักเลือกรับสิ่งต่างๆ ที่จะก่อ ประโยชน์ต่อสังคมในระยะยาว

การพัฒนาประเทศโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนการ พัฒนาที่เน้นความพอดี พอประมาณ ยึดทางสายกลาง เป็นระบบขั้นตอน ไม่รีบร้อนแต่อยู่บนพื้นฐานการรู้จักตนเอง สามารถเลือกรับสิ่งต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อม ตลอดจนสร้าง ภูมิคุ้มกันความเสี่ยงภัยให้กับตนเองและชุมชนได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน ยามวิกฤต

“...ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ก็มีเป็นขั้นๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจ พอเพียงนี้ ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี่เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกัน ถ้ามีการช่วยกันแลกเปลี่ยนกัน ก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว พอเพียงในทฤษฎีหลวงนี้ คือให้สามารถที่จะ ดำเนินงานได้” (23 ธันวาคม 2542)

เศรษฐกิจพอเพียง จึงมิได้หมายถึง ระบบเศรษฐกิจปิด ที่ไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น แต่เป็น แนวคิดที่เน้นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนบนรากฐานที่เข้มแข็ง โดยใช้ หลักการพึ่งตนเองให้ได้ก่อน จากนั้นจึงพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเป็นที่พึ่งแก่ผู้อื่นได้ และนำไปสู่สังคมที่มีการเกื้อกูลซึ่งกันและ กันได้ในที่สุด

3

“รู้จักคำว่า ‘พอ’”

ธ.ก.ส. มีนโยบายที่จะนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” มาถือปฏิบัติทั้งในส่วนองค์กรธนาคาร เกษตรกรลูกค้า และพนักงาน จึงมีข้อสงสัยว่าในส่วนของพนักงานจะดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มต้นจากอะไร?

การจะนำเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ให้ได้ผลในการดำเนินชีวิต จำเป็นต้องเริ่มจากความรู้จักความเข้าใจที่ถูกต้องว่าเศรษฐกิจพอเพียงหมายถึงอะไร และมีหลักการสำคัญอย่างไร ตลอดจนเห็นถึงประโยชน์ จึงจะเกิดความสนใจที่จะทดลองนำไปใช้ดำเนินชีวิต

หลังจากเข้าใจถูกต้องแล้ว ก็จำเป็นต้องทดลองนำมาประยุกต์ใช้กับตนเองทั้งในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิตต่างๆ ร่วมกับผู้อื่น โดยคำนึงถึงการพึ่งตนเองเป็นเบื้องต้น ตัวอย่างที่เห็นชัดเจน คือ รายรับ-รายจ่ายของตนเองและครอบครัว ควรเริ่มจากการจดบัญชีรายรับ-รายจ่าย เช่นเดียวกับที่ ธ.ก.ส. ได้แนะนำส่งเสริมให้เกษตรกร

จดบันทึกเพื่อวิเคราะห์ตนเองได้อย่างถูกต้อง เพื่อป้องกันตนเองและครอบครัว ไม่หลงใหลใช้จ่ายฟุ่มเฟือยตามกระแสบริโภคนิยมที่แพร่หลายตามกระแสหลักของสื่อต่างๆ อย่างในปัจจุบัน

หากผลสรุปรายรับ-รายจ่ายประจำแต่ละเดือน ปรากฏว่า รายรับมากกว่ารายจ่ายเป็นประจำไม่น้อยกว่า 25% ก็แสดงว่า อยู่ในขั้นที่พึ่งตนเองเป็นส่วนใหญ่ แต่ถ้าผลสรุปคือรายจ่ายมากกว่ารายรับมาโดยตลอดทุกเดือน จำเป็นต้องกู้ยืมเงินจากสหกรณ์ออมทรัพย์หรือญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอยู่เสมอ ก็แสดงว่า ยังต้องพึ่งผู้อื่นในการดำเนินชีวิต จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ดูว่า ในส่วนของรายจ่ายนั้น มีรายการใดที่ฟุ่มเฟือยหรือเป็นอบายมุขเพื่องดการจ่าย มีรายการใดที่ไม่ค่อยจำเป็นก็ต้องหาทางลดลง ทั้งนี้ อาจต้องพิจารณาร่วมกัน ทั้งตนเองและสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดผลสำเร็จจากการปฏิบัติด้วยความร่วมมือร่วมใจของทุกคนอย่างแท้จริง

ท่านที่มีรายรับเพียงทางเดียวจากเงินเดือนและเบี้ยเลี้ยง ควรมีการออมเงินเป็นประจำทุกเดือนตามสัดส่วนของเงินเดือน โดยใช้หลักการของชาวเยอรมันที่สั่งสอนกันมาตั้งแต่เป็นนักเรียนอนุบาลว่า “รายได้-เงินออม = ค่าใช้จ่าย” ทั้งนี้ ในระยะแรก อาจเริ่มกำหนดสัดส่วนเงินออมประมาณ 10% ของรายได้แต่ละเดือน หลังจากทดลองแล้ว 3 เดือน และเห็นว่า เป็นผลดี ก็อาจเพิ่มสัดส่วนเป็น 12-15 % และเพิ่มขึ้นทีละน้อยตามความสามารถ ผู้เขียนได้ทดลองปฏิบัติเรื่องนี้มาแล้วไม่น้อยกว่า 7 ปี

ปรากฏว่า ประสบความสำเร็จมาก ในปัจจุบันสามารถออมได้สูงถึง 40% และเงินออมสะสมนี้ยังช่วยลดปัญหาหนี้โดยชำระหนี้คืนต่อสหกรณ์ ออมทรัพย์ก่อนกำหนดเวลาอีกด้วย ในขณะที่เดียวกันก็ยังมียอดเงินออมสะสมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นที่น่าพอใจ ทั้งนี้ มีพนักงานจำนวนไม่น้อย ที่ได้นำแนวทางนี้ไปปฏิบัติและประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน

การลดละเลิกอบายมุขที่เป็นแนวทางแก้ปัญหาเกษตรกรพักหนี้ ซึ่งได้ผลสำเร็จมาแล้วก็น่าจะเป็นแนวทางให้หลายท่านได้ทบทวนตัวเองว่า เราจะสามารถลด ละ เลิก ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและเป็นโทษ เช่น สุรา บุหรี่ และการพนันทุกประเภทได้เมื่อใด อาจกำหนดเริ่มตั้งแต่วันนี้ หรือ วันเกิดตัวเอง วันเกิดคู่สมรส วันเกิดลูก หรือวันเข้าพรรษา เป็นต้น เงินที่เคยใช้จ่ายไปในส่วนนี้สามารถกลับคืนมาเป็นเงินออมหรือเป็นเงินเบี้ยประกันชีวิต ประกันสุขภาพ เพื่อเป็นหลักประกันที่มั่นคงให้แก่ครอบครัวได้ด้วย

การกระทำต่างๆ ข้างต้นเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ในด้านต่างๆ เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและไม่ทำอะไรที่เสี่ยงเกินไป ซึ่งอาจทำให้ตนเองหรือครอบครัวเดือดร้อนในภายหลัง ความซื่อสัตย์ ความไม่โลภ ความรู้จักพอ ความขยันหมั่นเพียร การไม่เบียดเบียนกัน รู้จักแบ่งปันและช่วยเหลือกัน เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง ดังนั้น ขอเชิญชวนให้ท่านที่ดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอยู่แล้ว มาช่วยกันแนะนำส่งเสริมให้เพื่อนของเราที่ยังไม่เคยปฏิบัติและไม่เข้าใจเรื่องนี้ได้หันกลับมาใช้ชีวิตที่ถูกต้อง ย่อมถือว่าเป็นกัลยาณมิตร ที่ชักนำความสุขที่แท้จริงแก่มิตรสหาย

จิตสำนึกที่ตระหนักถึงความสุขที่เกิดจากความพอใจในการใช้ชีวิตอย่างพอดี และรู้จักระดับความพอเพียง จะนำไปสู่การประกอบสัมมาชีพ หาเลี้ยงตนเองอย่างถูกต้อง ไม่ให้อวดอยากขาดแคลน เป็นการเบียดเบียนตนเอง หรือไม่เกิดความโลภทำให้เบียดเบียนผู้อื่น แต่จะเป็นผลให้มีความคิดเผื่อแผ่แบ่งปันไปยังคนอื่นๆ ในชุมชน หรือองค์กรและสังคมได้ อย่างไรก็ตาม ระดับความพอเพียงของแต่ละคนอาจจะไม่เท่ากันหรือความพอเพียงของคนเดียวกันแต่ต่างเวลาก็น่าจะเปลี่ยนแปลง

ไปได้แล้วแต่เงื่อนไขภายในและภายนอก ตลอดจนสภาวะแวดล้อมที่มีผลต่อความพอเพียงในเรื่องดังกล่าว

การสร้างภาวะความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องลึกซึ้งเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อสามารถนำไปใช้ได้เหมาะสม จำเป็นต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองหรือร่วมกับผู้อื่น โดยผ่านการไตร่ตรอง และเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างผู้สนใจร่วมกันจะทำให้สามารถตระหนักถึงประโยชน์และความสุขที่จะได้รับ แล้วเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ที่จะน้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการดำเนินชีวิตต่อไป

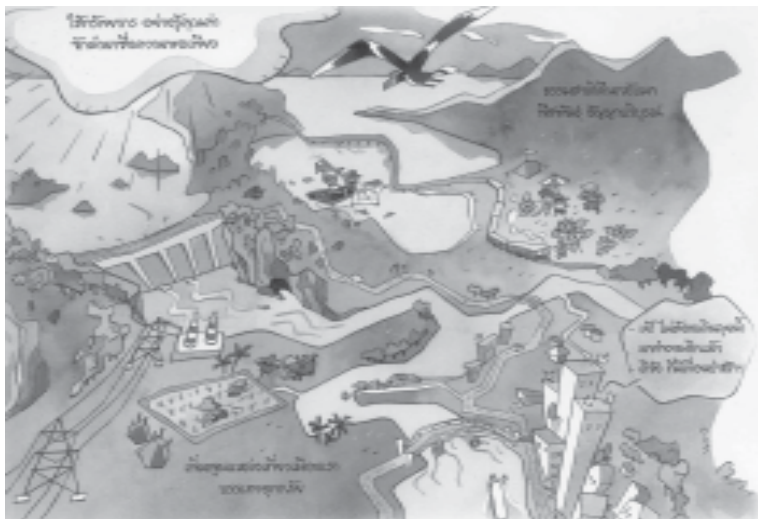
ดร.สุเมธ ตันติเวชกุล เลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา ได้กล่าวถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล/ครอบครัว (จากหนังสือ “หลักธรรม/ทำ ตามรอย พระยุคลบาท”) ไว้ดังนี้

1. สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนได้ใน 5 ด้าน คือ (1) จิตใจ (2) สังคม (3) เทคโนโลยี (4) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (5) เศรษฐกิจ
 2. รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่น
 3. พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความสำคัญ
 4. มีความสุขและความพอใจกับชีวิตที่พอเพียง โดยยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต
- ขอให้ทุกท่านประสบความสำเร็จในการปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงตลอดไป

4

เดินทีละก้าว กินข้าวทีละคำ

ผู้อ่านบางท่านมีข้อสงสัยว่า “ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีปัญหาขาดดุลการค้าเป็นจำนวนมาก และรัฐบาลก็มุ่งเพิ่มการผลิตสินค้าเพื่อการส่งออก จะเป็นแนวคิดที่ขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่?” และ “เศรษฐกิจพอเพียงไม่สนใจสาขาการผลิตที่ทันสมัย จริงหรือไม่?” รวมทั้ง “การพัฒนาประเทศที่ใช้กลไกการถ่ายโอนเทคโนโลยีจากต่างประเทศ จะขัดแย้งกับเศรษฐกิจพอเพียงหรือไม่?”

เรายังคงจำได้ถึงคำนิยามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่กล่าวว่า “...การพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์...” และ พระราชดำรัส เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2540 ว่า “...ฉะนั้น สามารถที่จะทำให้มีการส่งออกสิ่งของที่ทำด้วยวัตถุดิบในเมืองไทยและทำด้วยแรงงานของคนไทย อันนี้เป็นการแก้ไขสถานการณ์วิกฤตอย่างดี...”

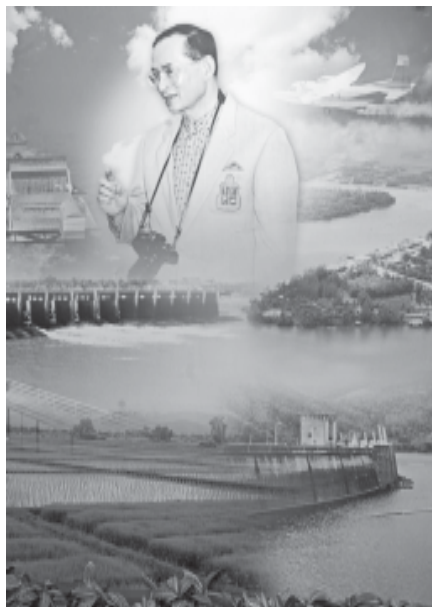
จากคำนิยามและพระราชดำรัส แสดงให้เห็นว่า การส่งออกไม่ขัดต่อเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแน่นอน และการส่งออกเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ หากไม่มีการส่งออก ประเทศก็จะไม่สามารถพัฒนาได้ เพราะไม่มีเงินตราต่างประเทศไปซื้อสินค้านำเข้าที่จำเป็นบางประเภทซึ่งเราเองไม่สามารถผลิตเองได้เพียงพอ เช่น น้ำมันปิโตรเลียม เป็นต้น แต่ต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เช่น การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจากสับปะรด ปาล์มน้ำมัน หรือการผลิตน้ำมันแก๊สโซฮอล์จากอ้อยและมันสำปะหลัง เป็นต้น

ในขณะเดียวกัน การค้าขายหรือดำเนินธุรกิจต่างๆ ได้อย่างยั่งยืน จำเป็นต้องมีเงื่อนไขพื้นฐาน 2 ด้าน คือ คุณธรรม (ความซื่อสัตย์สุจริต ความเพียร ความอดทน ความรับผิดชอบต่อสังคม) และความรู้ (การพัฒนาประสิทธิภาพการผลิต การปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้ทันต่อความต้องการของตลาดและการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี)

ดังนั้น เศรษฐกิจพอเพียงจึงประยุกต์ใช้ได้ดีกับสาขาการผลิตที่ทันสมัย โดยไม่ได้มุ่งให้เกิดการพัฒนาที่ล่าช้า แต่ช่วยเพิ่มความรอบคอบระมัดระวังในการก้าวอย่างของเศรษฐกิจ ทันสมัย เพื่อป้องกันภาวะความเสี่ยงที่สูงเกินไปจนควบคุมไม่ได้และอาจก่อให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจดังเช่นที่เกิดในอดีต

แท้ที่จริงแล้ว เศรษฐกิจพอเพียง คือ เศรษฐกิจทันสมัยที่มีรูปแบบและวิถีปฏิบัติ ที่มุ่งสร้างพื้นฐานความมั่นคงเป็นสำคัญและพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนในระดับที่เหมาะสมกับเงื่อนไขภายในและปัจจัยภายนอก เพื่อความยั่งยืนของการดำเนินงานในระยะยาว ตามพระราชดำรัสว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นตอน ต้องสร้างฐาน คือ

ความพอมี พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิชาการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลัก เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (20 ธันวาคม 2516)

การถ่ายโอนเทคโนโลยีจากต่างประเทศ จึงไม่ขัดกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากการถ่ายโอนเทคโนโลยีเป็นวิธีการและขั้นตอนหนึ่งของการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า แต่สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักอยู่เสมอ คือ ต้องนำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีได้ด้วย และต้องสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้ด้วยตนเอง

เศรษฐกิจพอเพียงเน้นแนวทางการดำเนินทางสายกลาง จึงมีส่วนเสริมการถ่ายโอนเทคโนโลยีอย่างเหมาะสมได้ดังนี้ คือ

1. ความพอประมาณ ทำให้คำนึงถึงระดับของเทคโนโลยีที่จะถ่ายโอนให้อยู่ในระดับพอเหมาะกับการพัฒนาประเทศในขณะนั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ความมีเหตุผล ทำให้คำนึงถึงประโยชน์และโทษของเทคโนโลยีนั้น ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้ตัดสินใจได้ว่า ควรรับการถ่ายโอนและเตรียมพร้อมการจัดการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ และก่อประโยชน์อย่างแท้จริงต่อการพัฒนาประเทศ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีทำให้การลงทุนทางเทคโนโลยีเป็นไปอย่างพอดี คือ ไม่น้อยเกินไปทำให้ต้องพึ่งพิงภายนอกตลอดเวลา แต่ก็ไม่มากเกินไปทำให้เกิดความเสี่ยงหรือก่อหนี้สินมากมาย รวมทั้งเตรียมความพร้อมถึงผลกระทบทางลบหรือผลเสียทางอ้อมที่อาจเกิดขึ้น

นอกจากนั้น เศรษฐกิจพอเพียง ยังมีเงื่อนไขด้านความรู้และคุณธรรมควบคู่กัน จึงทำให้การนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ ต้องประกอบด้วยความรอบคอบและระมัดระวัง โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สุขอย่างแท้จริงต่อประชาชนหมู่มากและประเทศชาติ เพื่อให้การถ่ายโอนเทคโนโลยีดังกล่าวเป็นไปอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมต่อการพัฒนาในแต่ละช่วงของระดับ

ขอให้ประสบความสำเร็จจากการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงกันทั่วหน้า

5

บันได 3 ขั้นแห่งการพัฒนา

เรื่อง “ทฤษฎีใหม่ : บันได 3 ขั้นแห่งการพัฒนา” ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีกระแสพระราชดำรัสในปี 2537 ซึ่งได้ทรงเสนอแนวคิดทฤษฎีใหม่ พร้อมทั้งรูปธรรมในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งตนเอง พร้อมทั้งทรงพระราชทานขั้นตอนของทฤษฎีใหม่ อันประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 พึ่งตนเอง ในระดับบุคคลและครอบครัว โดยมีรูปแบบการเกษตรผสมผสาน ที่มุ่งเน้นแก้ปัญหาเกษตรกรในเขตแห้งแล้ง เพื่อให้เกษตรกรมีข้าวบริโภคอย่างชีพและใช้ที่ดินส่วนอื่นๆ สนอง

ความต้องการพื้นฐานของครอบครัวได้

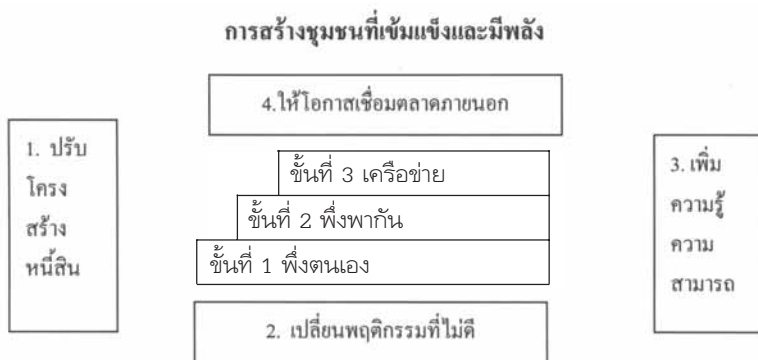
ขั้นที่ 2 พึ่งพาซึ่งกันและกัน ในระดับชุมชนโดยสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์บนพื้นฐานของการแบ่งปันช่วยเหลือกัน หลังจากมีความพอเพียงขั้นพื้นฐานระดับครอบครัวแล้ว

ขั้นที่ 3 ร่วมมือกับแหล่งทุนและพลังงาน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนร่วมมือกับองค์กรภายนอก ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการขยายทุน แลกเปลี่ยนความรู้และเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียงที่เชื่อมโยงกันอย่างมีพลังร่วมและเติบโตอย่างยั่งยืนได้ในที่สุด

สถาบันพัฒนาการเกษตรและชนบท จำเนียร สารนาคน (สจส.) ได้น้อมนำแนวทางการพัฒนา 3 ขั้นตอนดังกล่าวมาเป็นแนวนโยบายการดำเนินงานพัฒนาเกษตรกรลูก้า ธ.ก.ส. โดยตลอดมา และสร้างเครื่องมือ คือ หลักสูตรอบรมพัฒนาศักยภาพและคุณภาพชีวิตเกษตรกรหลายหลักสูตร เริ่มตั้งแต่ หลักสูตรลัทธิธรรมชีวิต สร้างผู้นำการรวมกลุ่ม การจัดทำแผนชุมชน โรงเรียนชาวนาเกษตรอินทรีย์ โรงเรียนทำกินทำใช้ เป็นต้น โดยยึดหลักการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ขยายโอกาสตามภาพสรุปข้างล่างนี้

จากผลการดำเนินงานของ สจส. ปรากฏว่าเกษตรกรสามารถพัฒนาตนเองและครอบครัว รวมทั้งสร้างชุมชนให้เข้มแข็งและมีพลังได้อย่างน่าสนใจ สามารถเป็นต้นแบบและศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกร และผู้สนใจได้อย่างดีมากมายหลายแห่ง ทั้งนี้ จากประสบการณ์การทำงาน และเรียนรู้ร่วมกัน พอจะสรุปได้ว่าขั้นตอนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีพลัง ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

หากได้นำบทเรียนจากประสบการณ์ดังกล่าวมาร้อยเรียงและเชื่อมโยงให้เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของ ธ.ก.ส. ที่กำลังปรับบทบาทไปสู่การเป็นธนาคารพัฒนาชนบทอย่างแท้จริง โดยยึดหลักเกษตรกรลูกค้าเป็นตัวตั้ง และยึดแนวคิด “พัฒนานำ ลีนเชื่อตาม” “ให้มากกว่าลีนเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท” รวมทั้งบูรณาการกับงานนโยบายรัฐบาลทั้งหลายที่เกี่ยวข้องอยู่ในปัจจุบันให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบและขั้นตอนที่เหมาะสม ย่อมเป็นโอกาสดีที่สุดที่จะเป็นส่วนหนึ่งของการเป็น “พลังแผ่นดิน” ในการสร้างภาคเกษตรและชนบทที่เข้มแข็ง ยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริ เป็น “ปฏิบัติบูชา” ที่สำคัญ เพื่อตอบแทนบุญคุณพ่อหลวงของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริง ขอให้กุศลผลบุญจากความตั้งใจจริงที่จะดำเนินชีวิตและปฏิบัติหน้าที่ตามรอยเบื้องพระยุคลบาทจงอำนวยผลให้ทุกท่านประสบสุขสวัสดิ์พัฒนาผดุงมงคลตลอดไป

ความเชื่อมโยงการดำเนินงานของ ธ.ก.ส.กับนโยบายรัฐบาล

6

เข้าใจความต่าง สร้าง ทางสู่ความสำเร็จ

บทความที่ตีพิมพ์เรื่อง ภูมิสังคมกับแนวพระราชดำรินี้ ในวารสารอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ฉบับประจำเดือนกรกฎาคม-กันยายน 2548 เขียนโดยคุณมณูญ มุกข์ประดิษฐ์ อดีตเลขาธิการ กปร. อ่านแล้วเห็นว่าน่าสนใจมาก จึงสรุปสาระสำคัญมาเล่าให้ได้ทราบ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาชนบทตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสว่า “...การพัฒนาจะต้องเป็นไปตาม ภูมิประเทศทาง ภูมิศาสตร์ และภูมิประเทศทาง สังคมศาสตร์ในสังคมวิทยา ภูมิประเทศตามสังคมวิทยา คือ นิสัยใจคอของคนเรา จะไปบังคับ ให้คนคิดอย่างอื่นไม่ได้ เราต้อง แนะนำ เราต้องเข้าไปช่วย โดยที่ จะคิดให้เขาเข้ากับเราไม่ได้ แต่ถ้า เราเข้าไปแล้ว เราเข้าไปดูว่าเขา ต้องการอะไรจริงๆ แล้วก็อธิบาย ให้เขาเข้าใจหลักการของการ พัฒนานี้ ก็จะเกิดประโยชน์ อย่างยิ่ง...”

ทั้งนี้ ทรงพระราชทาน พระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาที่มี หลักการสำคัญว่าจะต้องเข้าถึง สถานการณ์และเข้าใจผู้ที่ได้รับการ พัฒนาด้วย ดังนี้

“...การเข้าใจถึงสถานการณ์ และสภาพการของผู้ที่เราจะช่วยเหลือ นั้น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด การช่วยเหลือให้เขาได้รับสิ่งที่เขาควร จะได้รับตามความจำเป็นอย่าง เหมาะสมจะเป็นการช่วยเหลือที่ได้ ผลดีที่สุด เพราะฉะนั้น ในการ ช่วยเหลือแต่ละครั้งแต่ละกรณี จำเป็นที่เราจะต้องพิจารณาถึง

ความต้องการและความจำเป็นก่อน และต้องทำความเข้าใจกับผู้ที่เราจะช่วยให้เข้าใจด้วยว่า เขาอยู่ในฐานะอย่างไร สมควรที่จะได้รับความช่วยเหลืออย่างไร เพียงใด อีกประการหนึ่งในการช่วยเหลือนั้น ควรจะยึดหลักสำคัญว่า เราจะช่วยเขาเพื่อให้เขาสามารถช่วยตนเองได้ต่อไป...”

จากพระราชดำรัสดังกล่าว ทำให้เห็นได้ชัดว่า การพัฒนาตามแนวพระราชดำรินั้น ให้ยึดถือสภาพความเป็นจริงของ “ภูมิประเทศ” และ “ภูมิสังคม” คือ ทั้งด้านสภาพพื้นที่ดิน น้ำและภูมิอากาศ รวมทั้งด้านนิสัยใจคอของประชาชน วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ความเชื่อและหลักศาสนา เป็นต้น จึงเป็นการพัฒนาที่สอดคล้องกับคนและธรรมชาติ ทำให้เป็น “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และไม่ใช่วิธีการพัฒนาที่เร่งรัดให้เกิดความ “ทันสมัย” โดยไม่มีรากฐานที่ดี

การพัฒนาโดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” จะต้องยึดหลักว่า ทุกอย่างต้องค่อยเป็นค่อยไปจนกระทั่ง สภาพแวดล้อมทุกอย่างพร้อมลงตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งทฤษฎีของการพัฒนาที่ “ระเบิดจากข้างใน” คือ ความพร้อมของทุกคนในสังคมนั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนร่วมคิดร่วมทำในสิ่งที่ทุกคนเห็นว่า เป็นปัญหา และเมื่อพัฒนาสร้างความเข้มแข็งของชุมชนได้แล้ว จึงค่อยขยายการดำเนินงานออกสู่สังคมภายนอก

แนวคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่นำเสนอในเรื่อง “ความพร้อม” ของการพัฒนา ดังเช่นกรณีโครงการพัฒนาพื้นที่หุบกระพง โดยมีพระราชดำรัสว่า “...ห้ามหน่วยราชการ นำเครื่องจักรกลเข้าไปดำเนินการเร็วนัก เพราะถ้าหากนำเครื่องจักรกล (เช่น รถไถ) เข้าไปดำเนินการแล้ว ชาวบ้านจะทิ้งจอบ ทิ้งเสียมและจะใช้ไม่เป็น และเขาจะช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ในระยะยาว...”

นอกจากนั้น ในขณะที่การพัฒนาในโลกนี้มีเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่ทันสมัยเกิดขึ้นตลอดเวลาเพื่อทุนแรงงาน แต่การพัฒนาตามแนวพระราชดำริจะต้องคำนึงถึงสิ่งที่เป็นพื้นฐานและส่วนประกอบของงานตามความพอเหมาะ กับสภาวะบ้านเมือง ดังเช่นพระบรมราโชวาทความตอนหนึ่งว่า

“...การใช้เทคโนโลยีอันทันสมัยในงานต่างๆ นั้น ว่าโดยหลักการควรจะให้ผลมากในเรื่องประสิทธิภาพ การประหยัดและการทุนแรงงาน แต่อย่างไรก็ตาม ก็คงยังจะต้องคำนึงถึงสิ่งอื่นอันเป็น พื้นฐานและส่วนประกอบของงานที่ทำด้วย อย่างในประเทศของเราประชาชนทำมาหาเลี้ยงตัวด้วยการกสิกรรมและการลงแรงทำงานเป็นพื้น การใช้เทคโนโลยีอย่างใหญ่โตเต็มรูปหรือเต็มขนาดในงานอาชีพหลักของประเทศย่อมจะมีปัญหา เช่น อาจทำให้ต้องลงทุนมากมายสิ้นเปลืองเกินเหตุ หรืออาจก่อให้เกิดการว่างงานอย่างรุนแรงขึ้น เป็นต้น ผลที่เกิดก็จะพลาดเป้าหมายไปทางไกล และกลับกลายเป็นผลเสีย ดังนั้น จึงต้องมีความระมัดระวังมากในการใช้เทคโนโลยีปฏิบัติงาน คือควรพยายามใช้ให้พอเหมาะพอดีแก่สภาวะของบ้านเมืองและการทำกินของราษฎร เพื่อให้เกิดประสิทธิผลด้วย เกิดความประหยัดอย่างแท้จริงด้วย...”

ร.ก.ส. มีนโยบายและแผนงานที่จะพัฒนาชุมชนต้นแบบโดยให้ชุมชนเรียนรู้จาก ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และนำมาขยายผลต่อไป จึงจำเป็นต้องทราบและเข้าใจว่า ศูนย์ศึกษาการพัฒนาฯ ดังกล่าว เป็นโครงการสำคัญที่สามารถยกเป็นตัวอย่างและเป็นต้นแบบของการพัฒนาที่ยึดหลัก “ภูมิสังคม” อย่างเด่นชัดตามพระราชดำรัสว่า

“...ด้านหนึ่งก็เป็นจุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาก็เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในห้องที่ เพราะว่าแต่ละห้องที่ สภาพฝนฟ้าอากาศ และประชาชนในห้องที่ต่างๆ กัน ก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน...”

จากพระราชดำรัส สรุปได้ว่า ศูนย์ศึกษามีวัตถุประสงค์สำคัญ คือ ให้มีการศึกษาค้นคว้า ทดลองวิจัย เพื่อแสวงหาแนวทางและวิธีการพัฒนาในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและการประกอบอาชีพของราษฎรที่อาศัยในภูมิภาคนั้นๆ เพื่อเป็นสถานที่ศึกษาเรียนรู้ของเกษตรกรสำหรับนำไปเป็นแนวทางประกอบอาชีพต่อไป ดังนั้น ศูนย์ศึกษาฯ จึงมี 6 แห่ง เพื่อเป็นตัวแทนของแต่ละภูมิภาค ซึ่งมีลักษณะภูมิศาสตร์สังคมที่แตกต่างกัน การศึกษาค้นคว้าก็จะเน้นหนักในเรื่องต่างๆ ตามสภาพพื้นที่และสังคมของแต่ละศูนย์ศึกษา ดังนี้

1. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนฯ จังหวัดฉะเชิงเทรา มีงานหลักคือ การค้นคว้า ทดลองสาธิต เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินซึ่งเสื่อมโทรมให้กลับฟื้นคืนสภาพ และทำกินได้
2. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายฯ จังหวัดเพชรบุรี ทำการศึกษาพัฒนาฟื้นฟูสภาพป่าเสื่อมโทรม
3. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนฯ จังหวัดจันทบุรี ศึกษาการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศบริเวณชายฝั่ง

และการประมง

4. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ฯ จังหวัดเชียงใหม่ ศึกษาพัฒนาและค้นคว้าวิจัยเรื่องป่าไม้เสื่อมโทรม และการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธารเพื่อประโยชน์ทางเกษตรกรรมและการสร้างความชุ่มชื้นให้แก่พื้นดิน

5. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ จังหวัดนราธิวาส ทำการศึกษาวิจัยดินปุ๋ยในภาคใต้ เพื่อให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรมได้

6. ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานฯ จังหวัดสกลนคร ศึกษาพัฒนาการอาชีพทั้งด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรมในครัวเรือน และการพัฒนาหมู่บ้านตัวอย่าง

สุดท้ายนี้ ขออวยพรให้ทุกท่านมีความสุขจากความใฝ่รู้และการเรียนรู้จากโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทั้งหลายและพระบรมราโชวาทในวาระต่างๆ ที่ให้ผู้ปฏิบัติงานทางด้านการพัฒนาจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำทั้งหมดดังเช่นพระบรมราโชวาท ความตอนหนึ่งว่า

“...นักบริหารการพัฒนา มีภาระสำคัญในการที่จะต้องเป็นผู้นำและตัวการควบคุมการพัฒนา บ้านเมืองให้เจริญก้าวหน้าไปอย่างเหมาะสม ถูกต้อง สู่ทิศทางและสภาพที่ทุกฝ่ายพึงปรารถนา และการที่จะปฏิบัติภาระอันนี้ให้ลุล่วงไปด้วยดีได้นั้น นอกจากจะอาศัยความรู้ความสามารถทางวิชาการตามที่ได้ศึกษามาแล้ว ยังจำเป็นจะต้องมีความรอบรู้และความเข้าใจอันกระจ่างและเพียงพอในข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาวะแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับงานที่จะทำทั้งหมด รวมทั้งระบบชีวิตของคนไทย อันได้แก่ความเป็นอยู่ ความต้องการ วัฒนธรรมและความรู้สึกนึกคิดโดยเบ็ดเสร็จด้วย จึงจะทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้...”

รู้ใจตนเอง ฟื้นความทุกข์

หนังสือ “มรรคแห่งชีวิตสู่ความตื่นรู้และอยู่อย่างผาสุก” เขียนเรื่องโดย พระไพศาล วิสาโล และอาทิตย์ยามเช้า เขียนภาพโดยสมภพ บุตรราช อยากแนะนำให้ไปซื้อหามาอ่านกัน แล้วจะพบว่าหนังสือมีเนื้อหาสาระดี จะช่วยชี้แนวทางการรู้เท่าทันตัวเองและดำรงชีวิตอยู่ด้วยความสุขที่แท้จริง พร้อมด้วยภาพที่งดงามและแฝงด้วยปริศนาธรรมซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้มีโอกาส “เปลี่ยนมุมมองของชีวิต...เปลี่ยนวิธีคิดวิธีทำงาน” เพื่อก้าวไปสู่เส้นทางชีวิตครอบครัวและการทำงานที่งดงามและเปี่ยมด้วยความสุข

ช่วงเวลานี้ก็ถึงความสุขความสำเร็จของชีวิต ผู้คนส่วนใหญ่มักจะนึกถึงแต่การแสวงหาวัตถุ หรือใส่ใจความต้องการทางกาย และมองข้ามความต้องการทางจิตใจ มักนึกถึงความมั่งคั่ง ร่ำรวย แม้อยากมีตำแหน่งหน้าที่สูงๆ แต่ในใจก็นึกถึงทรัพย์สินที่จะตามมาด้วย ป้ายที่ติดตามบ้านก็มักจะเป็นคำว่า “บ้านนี้อยู่แล้วรวย”

ในชีวิตประจำวัน เราให้เวลาเป็นชั่วโมงในการชำระร่างกายให้สะอาด แต่แทบไม่มีเวลาชำระจิตใจให้สดใส เราเสียเวลาวันละหลายชั่วโมงกับการทำงานหาเงินเพื่อซื้ออาหาร เครื่องนุ่งห่มและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อความต้องการทางกาย แต่เราให้เวลาน้อยมากสำหรับการพักผ่อน ทั้งที่จิตใจเป็นส่วนสำคัญของชีวิต ดังที่มีผู้กล่าวว่า “ใจเป็นนาย กายเป็นบ่าว” แม้ว่าเราจะมองไม่เห็นจิตใจ เนื่องจากอยู่ภายใน แต่ก็สำคัญมากเช่นเดียวกับรากต้นไม้ที่อยู่ใต้ดิน แต่ต้นไม้ไม่อาจเติบโตได้ดีหากรากอ่อนแอ ดังนั้น ชีวิตไม่อาจเจริญงอกงามและหน้าที่การงานไม่อาจก้าวหน้าอย่างยั่งยืนได้ หากขาดรากฐานที่มั่นคงทางจิตใจ

ร่างกายจะเป็นสุขเมื่อได้รับอาหารและการพักผ่อนที่พอเพียงจิตใจก็จะเป็นสุขเมื่อได้รับความสงบเย็น และมีคุณงามความดีเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงฉันนั้น คุณงามความดีหรือบุญกุศล ไม่ว่าจะกระทำทางกาย เช่น การเสียสละแบ่งปัน หรือทางวาจา เช่น มีวจีไพเราะและสัตย์จริง หรือทางใจ เช่น มีเมตตา กรุณา และปรารถนาดีต่อผู้อื่นหรือทำสมาธิ ล้วนแต่เป็นการบ่มเพาะจิตใจให้เจริญงอกงาม ถึงพร้อมด้วยความสะอาดสงบ และสว่าง ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็น ไม่ว่าเราจะต้องทำมาหากินเลี้ยงชีพหรือประกอบกิจการงานมากมายเพียงใด

สิ่งที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นเงื่อนไขสำคัญที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้กำหนดไว้ใน การดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงว่า ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและความรอบรู้ที่เหมาะสม

ชีวิตที่พอเพียงจะเกิดขึ้นได้เมื่อเรา “พอใจในสิ่งที่มี ภูมิใจในสิ่งที่เห็น เห็นคุณค่าของตนเอง” ซึ่งเป็นเคล็ดลับสำคัญสู่ชีวิตที่เบาสบายและสงบร่มเย็น ชีวิตที่พอเพียงเป็นชีวิตที่สันโดษ ทั้งนี้ “สันโดษ” ไม่ใช่การอยู่

คนเดียวไม่สูงลิบกับผู้อื่น และไม่ใช่เฉื่อยชา ไม่กระตือรือร้น แต่เป็นความพอใจในสิ่งที่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน แม้สิ่งที่ ดีกว่ายังมาไม่ถึง ก็ยังมีความสุขได้ทันที และเมื่อสิ่ง ที่ดีกว่ามาถึง ก็ยังมีความสุข มากขึ้น แต่ไม่ใช่อมืองอเท้า

นั่งเล่นนอนเล่นอยู่เฉยๆ เรายังต้องขยันปรับปรุงตนเองและการทำงานให้ เจริญก้าวหน้าอยู่เสมอ และในขณะที่ปฏิบัติดังกล่าวก็มีความสุขเช่น เดียวกัน หากเราไม่รู้จักสันโดษ ก็จะขาดทุน 2 ต่อ คือ ไม่มีความสุขกับ สิ่งที่มีอยู่ และเป็นทุกข์เพราะสิ่งที่หวังยังไม่ได้ ดังเช่น นิทานอีสป เรื่อง หมากาบเนื้อกับเงา ซึ่งต้องสูญเสียทั้งเนื้อชิ้นใหญ่ที่คาบมาแล้ว และเงาของเนื้ออีกชิ้น ที่มองเห็นในลำธาร

เมื่อเรารู้จักพอใจในสิ่งที่เรามีหรือเป็น เราก็คงรู้ว่าเมื่อใดจึงควรจะ “พอ” ในทางตรงข้าม คนที่ไม่รู้จักพอ ก็จะเป็นทุกข์ในการชวนชวชวยหามา เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เราจึงพบเห็นบางคนที่มีรอมเท้าราคาแพงถึง 300 คู่ แล้วยังไม่รู้จักพอ ยังอยากได้คู่อีก เศรษฐีมีเงินหมื่นล้านแล้วก็ยัง อยากมีเงินเพิ่มอีกไม่หยุดหย่อน แม้ว่าเงินทองที่มีมากมายจะกินใช้ ไม่หมดก็ตาม ชีวิตดังกล่าวเหมือนคนที่วิ่งหนีเงากลางแดด ยิ่งวิ่ง ยิ่งหนีอยู่ยิ่งร้อน แต่เงาก็ยังตามติดตัวอยู่เสมอ หากต้องการหลุดพ้น จากสภาพนั้น ก็เพียงแต่หยุดวิ่ง และเข้าไปนั่งนิ่งอยู่ใต้ร่มไม้เงาก็จะหายไป และสัมผัสกับความสงบเย็น รวมทั้งหายเหนื่อย เมื่อยล้าอีกด้วย

ความพอใจในสิ่งที่เรามีและเป็นนั้น เป็นเรื่องของคุณภาพจิต บางคน แม้จะรู้ว่ามีมากเพียงใด จึงจะพอดี แต่ใจยังไม่คล้อยตาม เนื่องจาก ยึดติดในความสะดวกสบายความสนุกหรือความอร่อย ทำให้ต้อง ครอบครองหรือบริโภคมากขึ้น ในกรณีเช่นนี้สิ่งที่จะช่วยได้ คือ การมี วินัยในการกำหนดขอบเขตให้แก่ตนเอง เช่น ซื้อเท่าไรในแต่ละครั้ง บริโภคเท่าใดในแต่ละมื้อ หรือเลือกซื้อเฉพาะสิ่งจำเป็นที่กำหนดไว้แล้ว

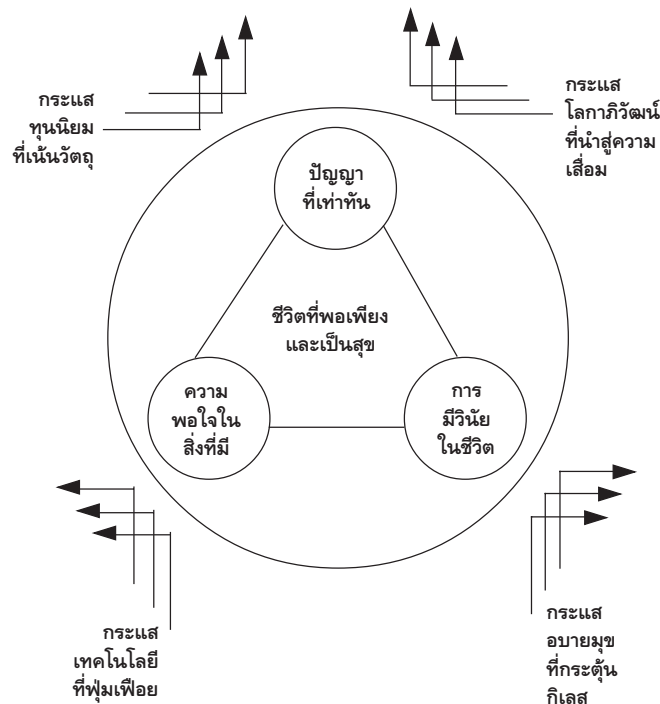
หรือบริโภคเฉพาะอาหารที่ เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพใน ปริมาณที่พอเพียงเท่านั้น หรือเล่นเกมในอินเทอร์เน็ต ไม่เกินวันละ 1 ชั่วโมง หรือ จะดูใช้บัตรเครดิตในช่วง วันหยุด หรือมีบัตรเครดิต ไม่เกิน 2 ใบ เป็นต้น

ความเข้าใจหรือตระหนักในคุณและโทษของวัตถุสิ่งเสพนั้น เป็นเรื่องของปัญญาที่จะช่วยให้ชีวิตรู้จักพอและเกิดความพอดีในการ บริโภคและใช้สอย วัตถุหรือสิ่งเสพรวมทั้งทรัพย์สินสมบัติทั้งหลายมี ประโยชน์ที่ให้ความสุขทางกายเพราะช่วยให้ความเป็นอยู่ที่สุขสบายและ สะดวก เช่น มีรถยนต์ช่วยให้เดินทางได้รวดเร็วและสะดวกสบาย แต่ใน เวลาเดียวกันก็มีโทษ เช่น เกิดความกังวลว่าอาจจะถูกขโมย จึงต้องมี ภาระในการดูแลรักษาป้องกัน ต้องจ่ายเงินซื้อรถ (ซึ่งอาจต้องเป็นหนี้ เพิ่มขึ้น) จ่ายค่าน้ำมัน ค่าอะไหล่ ค่าซ่อมรถ ค่าประกัน ค่าภาษี และอื่นๆ อีกหลายอย่าง รวมทั้งเวลาที่ใช้ไปในการทำกิจกรรมดังกล่าว

ดังนั้น ถ้ามองให้ถี่ถ้วนจะเห็นได้ว่า “ต้นทุน” ที่ต้องจ่ายให้แก่วัตถุ เหล่านั้น ไม่ได้มีเพียงเงิน เวลา พลังงานและภาระทางจิตใจเท่านั้น แต่ อาจรวมถึงวิถีชีวิตที่พึงปรารถนาด้วย เนื่องจากชีวิตเกือบทั้งหมดต้องอยู่ อยู่กับการหาเงินเพื่อแสวงหาและรักษาวัตถุเหล่านั้น แม้แต่เรื่องของ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น โทรศัพท์มือถือและอินเทอร์เน็ต ที่ช่วยให้เรา ติดต่อสื่อสารได้สะดวกขึ้น ก็ยังชวนให้ใช้บ่อยขึ้น จนในที่สุดผู้ใช้กลับ ไม่มีเวลาให้กับคนในครอบครัว เพราะหมกมุ่นอยู่กับเทคโนโลยี จนกระทั่งห่างเหินจากกัน ทำให้เกิดช่องว่างในการสื่อสารกับผู้คน โดยเฉพาะคนใกล้ชิด ดังเห็นได้จากวัยรุ่นหนุ่มสาวจำนวนมากในปัจจุบัน

ความพอใจในสิ่งที่เรามี การมีวินัยในการดำรงชีวิต และปัญญาที่รู้ เท่าทันคุณโทษของวัตถุสิ่งเสพ คือ ปัจจัย 3 ประการที่ช่วยให้เราเกิด ความรู้จักพอ และความพอดีในการบริโภคใช้สอย ซึ่งจะนำไปสู่

มิติใหม่ของการใช้ชีวิตที่พอเพียง และชีวิตที่เป็นอิสระซึ่งเป็นนายเหนือวัตถุ เพราะรู้จักใช้วัตถุเหล่านั้นให้เป็นเครื่องมือสร้างความเจริญงอกงามแก่ชีวิตได้ โดยไม่ตกเป็นทาสของวัตถุและเทคโนโลยีอีกต่อไป

ชีวิตที่พอเพียงและเป็นสุขตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นต้องมีคุณธรรมเป็นเงื่อนไขหลักเพื่อคอยก้ากับชีวิตทั้งกาย วาจาและใจ จึงขอแนะนำพระบรมราโชวาทเรื่อง คุณธรรม 4 ประการ มาเสนอ ดังนี้

“ประการแรก คือ การรักษาความสัจ ความจริงใจต่อตนเองที่จะประพฤติปฏิบัติตนแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์และเป็นธรรม

ประการที่สอง คือ รู้จักข่มใจตนเอง ฝึกใจตนเอง ให้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสัจความดีนั้น

ประการที่สาม คือ การอดทน อดกลั้นและอดออมที่จะไม่ประพฤติล่วงความสัจสุจริต ไม่ว่าด้วยเหตุประการใด

ประการที่สี่ คือ การรู้จักละวางความชั่ว ความทุจริต และรู้จักสละประโยชน์ส่วนน้อยของตนเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง”

สุดท้ายนี้ ขออวยพรให้ผู้อ่านทุกท่านได้รับประโยชน์และมีความสุขจาก “ชีวิตที่พอเพียง” ตลอดไป

8

พัฒนาคน บนความเข้าใจ

UNDP ได้จัดทำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทยปี 2550 ที่มีชื่อว่า “เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน” โดยรายงานฉบับนี้นำเสนอแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนแนวทางการประยุกต์ใช้เพื่อเผยแพร่ต่อผู้อ่านในประเทศอื่นๆ ทั่วโลก

ในรายงานฉบับดังกล่าว ได้เสนอแนะหลักการ 6 ประการ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงและข้อเสนอแนะที่สืบเนื่องจากการปฏิบัติที่เกิดผลเป็นรูปธรรมของชุมชน ภาคเกษตร ภาคธุรกิจ และภาครัฐ ซึ่งสามารถขับเคลื่อนต่อไปได้ ดังนี้

1. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับขจัดความยากจน และลดความเสี่ยงทางเศรษฐกิจของคนจน

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ คือ

- ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญานำทางนโยบายขจัดความยากจน โดยให้มีโครงการที่เน้นการพัฒนาขีดความสามารถของคนจนให้พึ่งพาตนเองด้านกิจกรรมการผลิต
 - จัดสรรที่ดินให้แก่คนจนที่ไม่มีที่ทำกินหรือที่ทำกินไม่มีคุณภาพ โดยเวนคืนจากที่ดินในครอบครองของหน่วยงานที่ไม่มีการใช้ประโยชน์
 - สนับสนุนให้ชุมชนมีสิทธิในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนวทางที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 โดยออกกฎหมายป่าชุมชนและกฎระเบียบสนับสนุนอื่นๆ
 - สร้างหลักประกันว่าการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนมีการกระจายตัวอย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่มีความจำเป็นจริง และการใช้งบประมาณอย่างสร้างสรรค์
- 2. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นพื้นฐานของการสร้างพลังอำนาจของชุมชนและการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อเป็นฐานรากของการพัฒนาประเทศ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ คือ

- ปรับเป้าหมายการพัฒนาชุมชนทั้งในเมืองและชนบท โดยมุ่งเน้นการทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้และพัฒนากิจกรรมด้านเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน
 - เสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในด้านการจัดการเงินทุนและศึกษาความเป็นไปได้ในการยกระดับกองทุนต่างๆ ของชุมชนให้เป็นธนาคารท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์
 - สร้างหลักประกันว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น
 - ส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และกรณีตัวอย่างจากชุมชนและเครือข่ายต่างๆ ที่ประสบผลสำเร็จ
 - ยกเลิกโครงการประเภทให้เปล่าและสนับสนุนโครงการที่ให้ชุมชนได้ใช้ศักยภาพของตนเองในการวางแผนการดำเนินการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกและชุมชนให้มากที่สุด
 - สนับสนุนให้ภาคธุรกิจเอกชนร่วมมือกันแสดงความรับผิดชอบต่อ

สังคมด้วยการส่งเสริมโครงการพัฒนาชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

3. เศรษฐกิจพอเพียงช่วยยกระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของบริษัทด้วยการสร้างข้อปฏิบัติในการทำธุรกิจที่เน้นผลกำไรระยะยาวในบริษัทที่มีการแข่งขัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ คือ

- นำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงบรรจุไว้ในหลักสูตรอบรมของผู้บริหารบริษัทต่างๆ และในข้อพึงปฏิบัติของบรรษัทภิบาล ซึ่งควบคุมโดยตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
- ชักชวนบรรณรักษ์ให้สมาคมทางธุรกิจต่างๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงแก่สมาชิกของตน
- เผยแพร่ความสำเร็จของบรรดาธุรกิจทุกขนาดที่ปฏิบัติสอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรและสังคมโดยรวม
- จัดให้มีบริการให้คำแนะนำธุรกิจต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจและพัฒนาธุรกิจของตนให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

4. หลักการเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญยิ่งต่อการปรับปรุงมาตรฐานของธรรมาภิบาลในการบริหารงานภาครัฐ

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ คือ

- หาทางเสริมภูมิคุ้มกันให้แก่องค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทุจริตประพฤติมิชอบในระบอบราชการ เพื่อไม่ให้ันักการเมืองขึ้นนำหรือแทรกแซง
- บูรณาการหลักการเศรษฐกิจพอเพียงเข้าในแผนบริหารราชการแผ่นดินและพัฒนาตัวชี้วัดในการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งในระดับองค์กรภาครัฐ และตัวบุคคล
- พัฒนารอบแนวทางที่ใช้ในการติดตามกระบวนการตัดสินใจอนุมัติและการดำเนินงานโครงการภาครัฐให้เป็นไปตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยเสรีภาพด้านข่าวสารข้อมูล เพื่อสร้างหลักประกันให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้โดยไม่ถูกปิดกั้น

5. ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายของประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันต่อสถานการณ์ที่เข้ามากระทบโดยฉับพลัน

และวางแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมการเติบโตที่เสมอภาคและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ คือ

- สร้างหลักประกันว่าการดำเนินงานต่างๆ ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 เป็นไปตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงและตามเจตนารมณ์ของทุกฝ่ายที่มีส่วนร่วมในแผนดังกล่าว
- กำหนดนโยบายเพื่อแก้ไขปัญหาอัตราดอกเบี้ยในประเทศที่ลดลงเป็นอย่างมาก เพื่อให้ประเทศพึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจและประชาชนมีความพร้อมมากขึ้นสำหรับอนาคต
- ปรับนโยบายเกี่ยวกับพลังงานต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น โดยเน้นการพึ่งตนเองมากขึ้นด้วยงานวิจัยเกี่ยวกับพลังงานทดแทนและการใช้พลังงานให้คุ้มค่าสูงสุด
- คงนโยบายหลักประกันสุขภาพแห่งชาติไว้แต่ปรับปรุงการดำเนินงานให้เป็นไปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

6. ในการปลูกฝังจิตสำนึกพอเพียง จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมและความคิดเพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาคน

ข้อเสนอแนะเพื่อการปฏิบัติ คือ

- พัฒนาคณาการด้านการศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงและสร้างแรงจูงใจในระบบการจัดการศึกษาให้บุคลากรนั้นสนใจและอยากจะทำปฏิบัติตนและหน้าที่ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
- ขยายรูปแบบการบริหารและจัดการสถานศึกษาโดยใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้กว้างขวางและครอบคลุมมิติต่างๆ ให้มากขึ้น
- หาวิธีส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงผ่านสื่อมวลชนรวมถึงการเพิ่มเวลาให้กับรายการที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง
- สร้างการยอมรับในสังคมต่อบุคคลในชุมชน ภาคธุรกิจ ภาครัฐ และภาคอื่นๆ ที่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงสุดทายเป็นนี้ ขอให้มีความสุขในการคิดดี พุดดี ทำดี ตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยถ้วนหน้าทุกคนครับ

9

“พอเพียง” พูดได้ ทำได้

การประกวดผลงานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สำนัก กปร. ได้จัดขึ้น เพื่อเป็นงานเฉลิมพระเกียรติ “80 พรรษา ปวงประชาเป็นสุขศานต์” เนื่องในโอกาสมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 80 พรรษา 5 ธันวาคม 2550 นั้น ปรากฏว่ามีหลายท่านได้สอบถามเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักเกณฑ์

การพิจารณาในแต่ละด้านว่าพิจารณาอย่างไรบ้าง เพื่อจะสามารถนำไปชี้แจงแนะนำเกษตรกรลูกค้า พี่น้องประชาชน และบริษัทห้างร้านที่สนใจ จะส่งผลงานเข้าประกวด โดยหลักเกณฑ์ในการพิจารณาผลงานแต่ละด้าน มีดังนี้

1. ด้านประชาชนทั่วไป ประกอบด้วยประวัติส่วนตัว เช่น การประกอบอาชีพ รายได้ การศึกษา ศาสนา ความสำเร็จในชีวิตและครอบครัว ทั้งนี้ ผลงานที่สำคัญคือ วิถีชีวิตการปฏิบัติตนตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง 5 ประการ ได้แก่

(1) ความพอประมาณ-การดำเนินชีวิตอย่างพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้งสังคมและธรรมชาติ รวมทั้งมีการบริโภคที่พอประมาณ

(2) ความมีเหตุผล-การใช้เหตุผลประกอบการตัดสินใจ มีการวางแผนดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีการประเมินสถานการณ์และผลกระทบอย่างรอบคอบระมัดระวัง

(3) การมีภูมิคุ้มกัน-การเตรียมตัวให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น มีการออม สุขภาพดี ครอบครัวอบอุ่น สังคมดี และมีเครือข่าย/การรวมกลุ่ม เพื่อการพัฒนาสังคมและชุมชน

(4) ความรู้-การเป็นผู้ใฝ่รู้และนำความรู้มาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สุข และนำความรู้มาเชื่อมโยงการวางแผน รวมทั้ง รอบคอบระมัดระวังในการปฏิบัติ

(5) คุณธรรม-ความซื่อสัตย์สุจริต ขยันหมั่นเพียร ช่วยเหลือเกื้อกูลและแบ่งปันเสียสละเพื่อส่วนรวม ไม่ยึดติดกับสิ่งที่เป็นอบายมุข

2. ด้านเกษตรกรทฤษฎีใหม่ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

(1) การบริหารจัดการเกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น ความเหมาะสมของแปลงพื้นที่เกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดสัดส่วนกิจกรรมภายในแปลง การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ดิน น้ำ อย่างประหยัดถูกต้อง เกื้อกูล และมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน

(2) การดำรงชีวิตตามแนวทางพระราชดำรัส เช่น มีการลงทุนรายได้ รายจ่าย หนี้สิน อย่างพอประมาณ ขนาดของการทำกินเหมาะสม

กับแรงงานในครอบครัวและสภาพพื้นที่ มีการออมและการผลิตอาหารอย่างเพียงพอ มีการทำบัญชีฟาร์ม รู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับความรู้สมัยใหม่มีความใฝ่รู้และเรียนรู้อยู่เสมอดำรงชีวิตด้วยความซื่อสัตย์ ขยัน ประหยัด อุดหนุน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ยึดติดอบายมุข และมีส่วนร่วมกับสังคม มีการเสียสละเพื่อส่วนรวม

3. ด้านธุรกิจขนาดใหญ่ (ธุรกิจที่มีขนาดสินทรัพย์ (ไม่รวมค่าที่ดิน)

มูลค่ามากกว่า 200 ล้านบาท และมีจำนวนพนักงานมากกว่า 200 คน และต้องไม่ดำเนินธุรกิจที่มีผลกระทบทางลบต่อสังคมด้วย) พิจารณาจากการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการบริหารกิจการ ดังนี้

(1) ความพอประมาณ-ดำเนินธุรกิจโดยยึดหลักความพอดี ไม่มากหรือน้อยเกินไป ไม่เบียดเบียนธุรกิจของตนเองและผู้อื่น ให้ความสำคัญกับผลกำไรที่พอเหมาะและนำผลกำไรไปใช้พัฒนาด้านอื่นๆ ธุรกิจมีการเติบโตอย่างเป็นขั้นตอนเหมาะสมกับศักยภาพความสามารถ ไม่หวังผลประโยชน์ระยะสั้นที่อาจเป็นเหตุให้เกิดความเสี่ยง มีการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

(2) ความมีเหตุผล-มีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจ สังคม

และสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง มีความรอบคอบในการตัดสินใจ และสามารถบริหารจัดการความสัมพันธ์ของผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มเช่นผู้ถือหุ้น ลูกค้า พนักงาน ชุมชน ได้อย่างสมดุลเพื่อการเติบโตที่ยั่งยืนขององค์กร

(3) การมีภูมิคุ้มกัน-มีแผนการบริหารความเสี่ยงทุกด้านที่เกี่ยวข้อง และมีการปรับตัวให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของพนักงานและครอบครัว เพื่อเน้นสุขภาวะที่ดี การดำเนินชีวิตที่พอเพียง รวมทั้งมีโครงการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมกับภาครัฐและเอกชนอื่นๆ

(4) ความรู้-เน้นการพัฒนาศักยภาพและจัดระบบการเรียนรู้ของพนักงาน รวมทั้งการนำความรู้มาเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมทั้งด้านกระบวนการทำงาน ผลิตภัณฑ์ และบริหารจัดการองค์กร มีการเปิดโอกาสให้หน่วยงานภายนอกเข้ามาศึกษา และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ดำเนินธุรกิจ

(5) คุณธรรม-องค์กรดำเนินธุรกิจอย่างซื่อสัตย์สุจริต มีจริยธรรม และนโยบายธรรมาภิบาลอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม มีความโปร่งใสในการทำงาน ส่งเสริมการพัฒนาพนักงานทั้งด้านคุณภาพและคุณธรรม โดยกรรมการและผู้บริหารระดับสูงกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งส่งเสริมให้พนักงานอาสาสมัครทำงานเพื่อสังคม

4. ด้านธุรกิจขนาดกลาง (ธุรกิจที่มีขนาดสินทรัพย์ (ไม่รวมค่าที่ดิน) มากกว่า 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 200 ล้านบาท และ/หรือมีจำนวนพนักงานมากกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน) มีหลักพิจารณาดังนี้

(1) ความพอประมาณ-มีวิสัยทัศน์กว้างไกล ไม่หวังผลประโยชน์ระยะสั้นที่เสี่ยงสูง ยึดหลักความพอดีในการขยายตัวและเติบโตอย่างเป็นขั้นตอน มีการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ที่เหมาะสมและเป็นธรรมชาติ ให้ความสำคัญกับผลกำไรในระดับที่เหมาะสมและคำนึงถึงผลกระทบที่มีต่อผู้มีส่วนได้เสีย

(2) ความมีเหตุผล-มีความรอบคอบในการตัดสินใจ มีการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอกอยู่เสมอ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมในการสนับสนุนระบบการทำงาน ผลผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ มีการวางแผน

การลงทุน และการใช้ประโยชน์จากพลังงานต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(3) การมีภูมิคุ้มกัน-ให้ความใส่ใจในเรื่องความเสี่ยง องค์กรพร้อมรับผลกระทบจากความเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมการออมแก่พนักงานและครอบครัว มีการวิเคราะห์สถานการณ์ทางธุรกิจและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการดำเนินกิจการ และร่วมมือในการทำงานเพื่อสังคมร่วมกับภาครัฐและเอกชน

(4) ความรู้-เน้นการส่งเสริมความรู้และทักษะของพนักงาน นำความรู้มาใช้ประโยชน์ในการวางแผนบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้ในหน่วยงานและการสร้างนวัตกรรมในกลุ่มพนักงาน

(5) คุณธรรม-ดำเนินธุรกิจภายใต้หลักคุณธรรม จริยธรรม และรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมการพัฒนาพนักงานทั้งด้านคุณภาพและคุณธรรม มีสัมมาอาชีวะ ความซื่อสัตย์ และขยัน เอาใจใส่ต่อผลกระทบที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

5. ด้านธุรกิจขนาดย่อม (ธุรกิจขนาดสินทรัพย์ ไม่รวมค่าที่ดิน) ไม่เกิน 50 ล้านบาท และมีการจ้างงานไม่เกิน 50 คน) มีหลักพิจารณา ดังนี้

(1) ความพอประมาณ-ดำเนินธุรกิจโดยยึดหลักความพอดี โดยมีขนาดการผลิตการลงทุนและการบริการที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสามารถและทุนที่มาจากเงินออมตนเองเป็นส่วนใหญ่ การขยายกิจการมีลักษณะค่อยเป็นค่อยไป ไม่หวังผลประโยชน์เพียงระยะสั้น และให้ความสำคัญกับผลกำไรพอเหมาะทั้งระยะสั้นและระยะยาว มีการลงทุนขยายกิจการที่มีรายได้แน่นอนและไม่เสี่ยงเกินไป มุ่งใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นเพื่อการผลิตให้มาก ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นและปัจจัยการผลิตฟุ่มเฟือย

(2) ความมีเหตุผล-ดำเนินธุรกิจด้วยสติปัญญา รอบคอบ ระมัดระวัง มีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม มีการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่ราคาถูก และสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ใช้ทรัพยากรในกระบวนการผลิตอย่างประหยัดและคุ้มค่า มุ่งผลิตสินค้าและบริการที่ตอบสนองตลาดท้องถิ่น

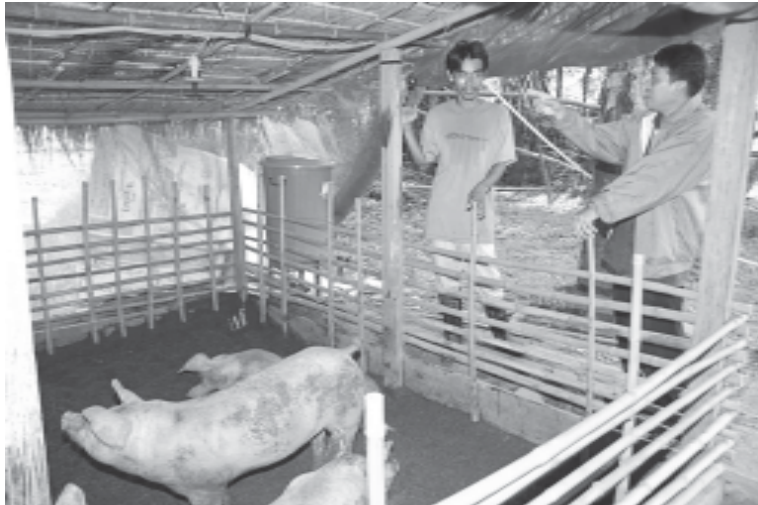
และภูมิภาคภายในประเทศและต่างประเทศตามลำดับ โดยมีการเพิ่มมูลค่าหรือสร้างผลผลิตใหม่ในชุมชน และนำผลกำไรส่วนหนึ่งไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาหรือขยายกิจการแทนการกักตุนจากภายนอก

(3) การมีภูมิคุ้มกัน-มุ่งใช้เงินทุนภายในกิจการเป็นหลักโดยไม่ก่อหนี้เกินความสามารถ พยายามลดค่าใช้จ่ายทางอ้อม มีความพร้อมรับต่อปัญหาและความเสี่ยงต่างๆ มีผลิตภัณฑ์หรือบริการที่หลากหลายหรือปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องตามความต้องการของตลาด มีการกระจายทุนและแรงงานหรือสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการธุรกิจลักษณะเดียวกัน

(4) ความรู้-มีการพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถนะของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการลงทุนวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเหมาะสม มีความสามารถในการจัดการและปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารธุรกิจและพัฒนาศักยภาพร่วมกับคู่ค้า

(5) คุณธรรม-ไม่เบียดเบียนผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจตนเองและผู้อื่น มีการปฏิบัติที่ดีและรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม ดำเนินธุรกิจหรือแข่งขันอย่างเป็นธรรมไม่เอาัดเอาเปรียบต่อผู้มีส่วนได้เสียทางธุรกิจและสังคม ไม่สร้างความเดือดร้อนต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ให้บริการหรือรับผิดชอบต่อลูกค้า มีการรายงานข้อมูลที่ต้องต่อผู้ถือหุ้น จ่ายค่าจ้างและระบบสวัสดิการให้พนักงานอย่างเป็นธรรม มีส่วนร่วมสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ชุมชนท้องถิ่นและสังคมส่วนรวม

หลักเกณฑ์การพิจารณาผลงานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สำหรับผลงานแต่ละด้านตามที่สรุปมาข้างต้น คงจะเป็นประโยชน์สามารถนำไปชี้แจงสร้างความเข้าใจกับบุคคลที่สนใจเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้เป็นแนวทางอธิบายและยกตัวอย่างกิจกรรมให้เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเดียว แต่เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับทุกอาชีพ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ รวมทั้งการใช้ชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงก็ได้หมายถึงการอยู่ตามลำพังโดดเดี่ยว

ไม่เกี่ยวกับผู้ใด หรือการปฏิเสศโลกาภิวัตน์ ตรงกันข้ามเศรษฐกิจพอเพียงได้นำเสนอแนวทางในการรับมือและจัดการกับความไม่จริงของตลาดเสรีและโลกสมัยใหม่ โดยเห็นว่าประชาชนทุกหมู่เหล่าทุกอาชีพจำเป็นต้องมีมาตรการในการพึ่งพาตนเองให้ได้ในระดับหนึ่ง เพื่อให้สามารถอยู่ในระดับตลาดแบบบริโภคนิยมได้โดยไม่ตกเป็นเหยื่อส่วนประเทศก็จำเป็นต้องมีมาตรการในการพึ่งตนเองในระดับที่สามารถอยู่ร่วมกับโลกาภิวัตน์ได้โดยไม่เปลี่ยงปล้ำ

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเน้นในเรื่องการพัฒนาความเป็นมนุษย์และความยั่งยืนของการพัฒนา ให้ความสำคัญต่อเรื่องความเป็นอยู่ดีมีสุขมากกว่าความมั่นคง และเห็นคุณค่าของการเรียนรู้เป็นแนวคิดที่เข้าใจได้ง่ายและปฏิบัติได้จริงเพราะเป็นการตกผลึกจากประสบการณ์การพัฒนาในสถานการณ์จริง ดังนั้นจึงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศอื่นๆ ที่มีสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกันได้ รวมทั้งเป็นการพัฒนาที่เน้นคนเป็นเป้าหมายของการพัฒนา ซึ่งไม่ได้เน้นที่ความถูกต้องเชิงเทคนิควิธีเท่านั้นแต่เน้นที่ “การคิดถูก” จึงช่วยทำให้การพัฒนาคนมีมิติที่ลึกซึ้งขึ้นด้วย ดังคำกล่าวสุดดีที่นายโคฟี อานัน เลขาธิการองค์การ

สหประชาชาติได้ทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 ดังนี้

“หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระองค์ มีความหมายอย่างยิ่งต่อชุมชนทุกแห่งในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงต่างๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ปรัชญาดังกล่าวซึ่งเน้นแนวทาง “การเดินสายกลาง” มีความสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาคนของสหประชาชาติที่เน้นการให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และการใช้กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืน พระราชปณิธานในการพัฒนาประเทศของพระองค์และพระราชดำริที่แสดงถึงพระวิสัยทัศน์อันชาญฉลาดได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่พสกนิกรของพระองค์และประชาชนทุกแห่ง”

ประชาชนคนไทยโชคดีที่มีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นพระประมุขที่ห่วงใยในสุขทุกข์ของพสกนิกรอยู่ตลอดเวลา และพนักงาน ธ.ก.ส. ทุกคนก็โชคดีอย่างยิ่งที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานในองค์กรแห่งนี้ ซึ่งเป็นองค์กรที่เหมาะสมมากสำหรับการนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมายึดถือเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินงานทั้งในชีวิตส่วนตัวและอาชีพ อันจะบังเกิดผลดีต่อทั้งตนเอง ครอบครัว องค์กร และสังคมส่วนรวมระดับประเทศด้วย สุดท้ายนี้ขออวยพรให้ทุกท่านประสบกับชีวิตที่พอเพียงครับ

10

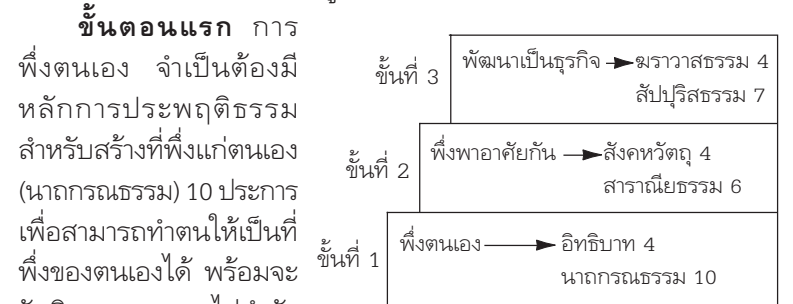
คุณธรรมนำ ความร่ำ

เมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2550-5 กรกฎาคม 2550 ธ.ก.ส.ร่วมกับสมาคมสโมสรพนักงาน ธ.ก.ส. ได้จัดงานใหญ่คือ งานอุปสมบทหมู่พนักงาน ธ.ก.ส. รวม 89 ท่าน เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสที่ทรงมีพระชนมายุ 80 พรรษาในปีนั้น ผู้เขียนก็ได้มีโอกาสร่วมอุปสมบทในโครงการนี้ด้วย ซึ่งช่วยให้ได้เรียนรู้

พระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนาเพิ่มเติมจากเดิมมากมายหลายเรื่องที่เป็นประโยชน์สำหรับนำมาถือปฏิบัติในชีวิตการทำงานและครอบครัว

เรื่องที่ยากจะนำมาเล่าสู่กันฟังในฉบับนี้คือ คุณธรรมที่สำคัญในการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากมีผู้ซักถามหลายท่านในโอกาสที่ได้บรรยายเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า คุณธรรมและความรู้ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญพื้นฐานของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไรบ้าง ผู้เขียนก็ได้ตอบคำถามตามเอกสารคำอธิบายเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง แต่ก็รู้สึกตลอดมาว่า ยังเป็นคำตอบที่กว้างเกินไป หลังจากลาสิกขาจากโครงการอุปสมบทหมู่ดังกล่าวแล้ว จึงคิดว่าน่าจะนำคุณธรรมที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสั่งสอนไว้แล้วมาเป็นคำตอบที่ดีกว่าเดิมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณธรรมในแต่ละขั้นตอนของการพัฒนาตามทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังภาพข้างล่างนี้

ให้เป็นปัญหาหรือเป็นภาระถ่วงหมู่ญาติหรือหมู่คณะ

1. ศิล (ประพฤติดีมีวินัย) คือ ดำเนินชีวิตโดยสุจริต ทั้งกาย วาจา มิวินัยและประกอบสัมมาชีพ
2. พาหุสัจจะ (ได้ศึกษามาก) คือ ศึกษาเล่าเรียนสดับตรับฟังมากในสิ่งที่เบ่งงานอาชีพของตนให้ชำนาญชำชอง มีความเข้าใจกว้างขวางลึกซึ้ง รู้ชัดเจนและใช้ได้จริง
3. กัลยาณมิตรตตตา (รู้จักคบคนดี) คือ มีเพื่อนที่ดี รู้จักเลือกหาที่ปรึกษาหรือผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี เลือกสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับและถือเยี่ยงอย่างบุคคลที่ดี

4. โสวัจสสตา (เป็นคนที่พูดง่าย) คือ ไม่ถือมั่น แข็งกระด้าง รู้จัก รับฟังเหตุผลและข้อเท็จจริง พร้อมจะแก้ไขปรับปรุงตน

5. กิงกรณียะสุทักขตา (ชวนช่วยกันของหมู่คณะ) คือ เอาใจใส่ ช่วยเหลือธุรกิจและกิจการของหมู่คณะ ญาติมิตรและชุมชน รู้จักใช้ ปัญญาไตร่ตรองหาวิธีที่เหมาะสม

6. ธรรมกามตา (เป็นผู้ไม่ธรรม) คือ รักธรรม ชอบศึกษาค้นคว้าสอบถาม หาความรู้ความจริง รู้จักพูด รับฟัง สร้างความรู้สึกลึกซึ้งสนิมสนมสบายใจ

7. วิริยารัมภะ (มีความขยันหมั่นเพียร) คือ มีความเพียร หลีกเลียง ความชั่ว ประกอบความดี มุ่งมั่น ไม่ย่อท้อ ไม่ละเลยธุระหน้าที่

8. สันตุภูตฺฐิ (มีความสันโดษ) คือ ยินดีพอใจในลาภผล ผลงานและ ผลสำเร็จต่างๆ ที่ตนสร้างหรือแสวงหามาได้ด้วยความสามารถของตนเอง โดยชอบธรรมและไม่มัวเมาลุ่มหลงความสุขทางวัตถุ

9. สติ (มีสติมั่นคง) คือ รู้จักกำหนดจดจำ ระลึกถึงงานที่ทำ คำที่พูด และกิจที่จะต้องทำต่อไป มีความรอบคอบ ระมัดระวัง ไม่ประมาท ไม่ทิ้งโอกาสที่จะทำดี

10. ปัญญา (มีปัญญาเหนืออารมณ์) คือ มีปัญญายิ่งรู้เหตุผล รู้ดีรู้ชั่ว มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้จักพิจารณาวินิจฉัยด้วยความคิดและมีวิจยารณญาณ

นอกจากนั้น ยังมีหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จคือ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย

1. ฉันทะ คือ พอใจจะทำสิ่งนั้นด้วยใจรัก ต้องการผลสำเร็จไม่ใช่ อยากรได้รางวัล

2. วิริยะ คือ ขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ท้อถอยจนกว่างานจะสำเร็จ

3. จิตตะ คือ ตั้งใจทำงานไม่ปล่อยจิตใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

4. วิมังสา คือ ใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุงอยู่เสมอ

อาจจำสั้นๆ ว่า “รักงาน ลู่งาน ใส่ใจงาน ทำการด้วยปัญญา”

ขั้นตอนที่ 2 การพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นขั้นตอนการรวมคน เข้าด้วยกันเพื่อทำงานร่วมกัน จึงจำเป็นต้องมีธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว

ใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี ที่เรียกว่า สังคหัตถ์ 4 ประกอบด้วย

1. ทาน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุน หรือสินทรัพย์สิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ ความเข้าใจ

2. ปิยวาจา คือ กล่าวคำสุภาพไพเราะ นานฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์ มีเหตุผล ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือพูดจาเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจรู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี รักใคร่ นับถือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

3. อุตถจริยา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย ชวนช่วยช่วยเหลือ กิจการต่างๆ บาเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและ ช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

4. สมานัตตตา คือ ทำตัวให้เข้ากับคนทั่วไปได้ วางตนเสมอต้น เสมอปลายให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอา เบียดและร่วมทุกข์ ร่วมสุข ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิด ประโยชน์สุขร่วมกัน

อาจจำง่ายๆ ได้ว่า “โอบอ้อมอารี วจีไพเราะ สงเคราะห์ชุมชน วางตนสม่ำเสมอ” สังคหัตถ์ 4 เป็นธรรมะที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจกันอย่างแท้จริงและนำไปสู่ความสำเร็จอย่างแน่นอน

นอกจากนั้น ยังมีหลักการอยู่ร่วมกันที่พึงปฏิบัติ ซึ่งเรียกว่า สาธารณียธรรม (ธรรมที่เป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการ คือ

1. เมตตากายธรรม (ทำต่อกันด้วยเมตตา) คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือ กิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2. เมตตาวจีกรรม (พูดต่อกันด้วยเมตตา) คือ ช่วยบอกสิ่งที่เป็น ประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจา สุภาพแสดงความเคารพทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3. เมตตามโนกรรม (คิดต่อกันด้วยเมตตา) คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ต่อกัน